

וכו' שזה הכירור שהם צדיקים. ובאמת עיקר הבריאה היה שיהיה שכונה בתחתונים וזה יהיה על ידי הצדיקים וזה שנאמר (ישעיה מ"ה, י"ג) אף ידי יסדה ארץ וגו' שהוא רק היסוד מה' יתברך אבל השכלול יהיה כביכול על ידי בחינת כנסת ישראל המקבלים תורה ושומרי שבת. ועל כן כתוב מקדש אדני' כוננו ידיך שהוא שהכונן והשכלול על ידי כנסת ישראל. ומכל מקום נקרא ידיך שגמר המעשה של צדיקים גם כן מה' יתברך כנ"ל.

וזה להורות שידע האדם שבכל מעשיו הגמר על ידי ה' יתברך כמו שנאמר לעשותו וכמו שהציג ה' יתברך בריאת שמים וארץ שיוגמר על ידי מעשי ידיהם של צדיקים אבל באמת הם גם כן מעשה ידיו. וזה שאמרו בגמרא אל תיקרי ויכולו שמורה דאשתלימת מגרמה כנ"ל אלא ויכולו עד שיהיה שומר שבת ויהיה השכלול על ידו ואז אשתלימת מגרמה כנ"ל. וזה שאמרו שמעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית:

ע. הלא נאמרי קרי

[ד] ואיתא (בגמרא שם) כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו שני מלאכי השרת המלוין לו לאדם מניחים ידיהן על ראשו ואומרים לו וסר עוונך וחסאתך תכופר. הענין דפסוק זה נאמר בישעיה (ו', ז') דכתיב הנה נגע זה על שפתיך וסר וגו' והיינו העוון דקרי לישראל עם טמא שפתים וכמו שאמרו (תנחומא וישלח ב') מהו רצפה רוצץ פה של מי שאומר לשון הרע על בני וכו' גחלת שלא יכול השרף ליטול בידו אלא בשתי מלקחות נתן על פי ישעיה ולא נכוה וכו' עיין שם. היינו שהיה אש דשכינה שהיא אש אוכלה אש (יומא כ"א:) ועל כן לא יכול השרף ליטול. ונגע על פי ישעיה. היינו שמה שאמר ובתוך עם טמא שפתים וגו' היה פי ה' דיבר שכך היו הדברים ברצונו יתברך וזה שנאמר וסר עוונך. ואף שכוונת ישעיה היה על ישראל שהם טמא שפתים והיה כלשון הרע על ישראל. אבל הדברים שנכתבו בנביאים הם דברי תורה שבאמת נאמרו כן על ידי פי ה' והם לימוד זכות על ישראל שחטאם רק מן השפה ולחוץ על דרך שאמרו (סנהדרין ק"ו:) אין תורתו של דואג אלא משפה ולחוץ. וזה היה זכות על ישראל שטומאתם וחטאם רק משפה ולחוץ. ועל דרך שאמרו (שיר השירים רבה ד', י"ד) בשני מקומות פעלו ישראל עם הקב"ה בסיני פעלו בפיהם ולא פעלו בלבם שנאמר (תהלים ע"ח, ל"ו) ויפתוהו בפיהם וגו' והיינו שכיון שאחר שאמרו נעשה ונשמע בזמן מועט קלקלו על כרחך היה מאמרם רק משפה ולחוץ בפיהם ולא בלבם. בבבל פעלו בלבם ולא פעלו בפיהם וכו' והיינו שבבבל היה החטא רק מהשפה ולחוץ אבל לבם היה קשור בה' יתברך. וזה שאמרו (מגילה י"ב, ה) לא עשו אלא לפנים וכו'. וכן היה כאן לימוד זכות על ישראל שהם רק עם טמא שפתים מן השפה ולחוץ אבל לבם טהור וקשור בשורש בה' יתברך וזה היה המכוון מצד ה' יתברך. אבל ישעיה מצדו שנתכוון לומר דלטוריא בזה על ישראל דומה הדבר לנתכוון להעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה שטעון כפרה וסליחה (נזיר כ"ג.) ועל זה נאמר וחסאתך תכופר (ועיין בגמרא יבמות מ"ט:).

וכן בערב שבת דקודם כניסת שבת כתיב (בראשית א', ל"א) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד שדרשו (בראשית רבה ט', ה"ג) על כל ההיפך יצר הרע וגיהנום שאז מצא כל הבריאה חן בעיניו יתברך כמו שאמרו (שם, ד') עולמי עולמי הלואי תהא מעלת חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה זו. וזה היה בתוספת שבת דאחר כך נאמר ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי ויכולו וגו'. והיינו שאז ראה ה' יתברך שאף התוהו ובוהו שנדרש (שם ב', ה') על מעשיהן של רשעים הוא רק כדי שיהיה נהורא דנפיק מגו השוכא ויהיה טוב מאד. וזה שאמרו שהמתפלל בערב שבת והיינו בתוספת שבת על דרך שאמרו (ברכות ט"ז:) רב צלי של שבת בערב שבת. שני מלאכי השרת המלוין לו לאדם היינו יצר הרע ויצר טוב שהם שני מלאכים המלוין לו לאדם (וזהו ח"א קס"ה:). והם שני מלאכים המעדיין בו (חגיגה ט"ז.) והם מניחין ידיהן על ראשו היינו למעלה מתפיסת השכל על דרך שפירש רש"י מירושלמי על פסוק (משלי ג', כ"ו) כי ה' יהיה בכסלך בדברים שאתה כסיל בהם והיינו למעלה מתפיסתו. ואומרים לו וסר עוונך תיכף בתוספת שבת שכבר נאמר וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד שהכל מסודר כן מששת ימי בראשית להיות נהורא דנפיק מגו חשוכא כנ"ל. וחסאתך תכופר היינו בשבת על ידי שמירת שבת שאמרו (שבת ק"ח:) שהמשמר שבת כהלכתה אפילו עובד עבודה זרה כאנוש מוחלין לו. ואז יבורר אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות מששת ימי בראשית כשלג ילבינו (שם פ"ט:) והיינו שיהיה כזכויות על דרך שמוכא (וזהו ח"ב קפ"ד.) דהא לית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא. ויהיה טוב מאד.

וזה שמוכא בזה"ק פרשה זו הנזכר (מאמר ד') כגוונא דא ויכלו השמים והארץ ואי תימא ויכל אלהים ביום השביעי ודאי הכי הוא דכל עלמא אף על גב דכל עבידן אשתלימו כל חד וחד עלמא כולא לא הוה שלים בקיומיה עד דאתא יומא שביעאה וכו' כדין אשתלימו כל עבידן ואשלים ביה

קודשא בריך הוא עלמא הדא הוא דכתיב ויכל אלהים וגו'. ולכאורה אינו מובן התירוץ כיון דדרש ויכולו דכל עבידין אשתלימו ומגרמה אשתלימת כמו במעשה המשכן ובית המקדש אם כן למה נאמר אחר כך ויכל אלהים וגו'. אך הענין על פי מה שאמרו (בראשית רבה י', ט') בשר ודם שאינו יודע לא עתיו ולא רגעיו ולא שעותיו הוא מוסיף מחול על הקודש אבל הקב"ה שיודע עתיו ורגעיו ושעותיו נכנס בו כחוט השערה. וזה שייך רק לענין בין השמשות שהוא ספק יום ספק לילה וליכא ספיקא קמי שמיא. אבל תוספת שבת שהוא מצוה להוסיף מן החול זה שייך גם כן אצל ה' יתברך שמקיים כל המצוות אפילו תקנת זקנים כמו שאמרו בפסיקתא לחנוכה (פרשה ג') ואיך כתוב ויכל אלהים ביום השביעי שנכנס בו כחוט השערה. אבל באמת כיון שענין תוספת שבת הוא מצד האדם כל שיש שומר שבת ומוסיף מחול על הקודש אז ה' יתברך גם כן שומר תוספת שבת אבל בשעת הבריאה שלא היה עוד שומר שבת דאדם הראשון קלקל בערב שבת אז ה' יתברך נכנס בו כחוט השערה ולא שמר תוספת שבת. וזהו שמקודם בתוספת שבת שישמר שומרי שבת כתוב וירא אלהים וגו' והנה טוב מאד וגו' ויכולו דאשתלימת מגרמה על ידי זכות התוספת שבת שמצד השומר שבת ואז מצא כל הבריאה חן בעיני ה' יתברך כמו שאמרו בבבא רבא. ואחר כך כתיב ויכל אלהים ביום השביעי שהוא הקדושה דקביעא וקיימא מה' יתברך שנתן לשבת כמו שנאמר (שמות ל"א, י"ג) לדעת כי אני ה' מקדשכם וזהו רק ביום השביעי ועל זה אמר שנכנס בו כחוט השערה ועל זה אמר בזה"ק דאשלים ביה קודשא בריך הוא עלמא והיינו וחסאתך תכופר. וזה שאמרו שמניחין ידיהם על ראשו למעלה משכל ותפיסת האדם כמו שנאמר כי ה' יהיה בכסלך כאמור: